

BEWONERSINITIATIEF “VOORKÓMEN PAALROT OUD HILLEGERSBERG”

VOORTGANGSRAPPORTAGE JULI 2016

1. INLEIDING

Op 8 december 2014 heeft de gebiedscommissie Hillegersberg-Schiebroek het bewonersinitiatief “voorkómen paalrot Hillegersberg” gehonoreerd (uitvoering in 2015 en 2016). Doelstelling is om in (Oud) Hillegersberg de grondwaterstand te herstellen en zodoende te voorkómen dat er verdere funderingsschade optreedt. De commissie grondwater Oud Hillegersberg (cgOH) voert dit initiatief projectmatig uit. Halfjaarlijks worden voortgangsrapportages gemaakt.

Het motto van het project is “droge voeten en natte palen”, waarbij het afwegen van belangen van grondwateronderlast (te lage grondwaterstand), grondwateroverlast (te hoge grondwaterstand) en regenwateroverlast (wateroverlast op straat) centraal staat. De grondslagen van het project zijn verwoord in de bestuurlijke afspraken die in oktober 2013 zijn gemaakt tussen gemeente, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) en de commissie grondwater Oud Hillegersberg (cgOH). Het project ambitieert eind 2016 af te sluiten met een set van bestuurlijke afspraken over maatregelen om voortschrijdende paalrot tegen te gaan. De uitvoering van deze maatregelen is gepland in de periode 2016-2021.

Deze voortgangsrapportage kijkt terug op de activiteiten van januari t/m juni 2016 en blikkt vooruit op de afronding van het project (juli-december 2016). De procesmatige speerpunten in de periode januari-juni 2016 waren de intensivering van de samenwerking tussen de bewonersorganisaties in Oud Hillegersberg en het Kleiwegkwartier en de beleidsvorming van de gemeentelijke zorgplicht grondwater. Deze speerpunten worden beschreven in paragraaf 2.

De belangrijkste inhoudelijke thema's van het afgelopen half jaar waren de mogelijke aanvoer van oppervlaktewater in de Graven- en Bloemenbuurt, het bemalen van grondwater bij de aanleg van de A16, de verhoging van het peil van het oppervlaktewater en de meerjarige programmering van het vervangen van riolen. Paragraaf 3 blikkt hierop terug.

Paragraaf 4 gaat over de activiteiten van juli 2016 t/m december juni 2016. Aan het einde van deze periode wordt de eindrapportage van het bewonersinitiatief uitgebracht en wordt een bewonersavond georganiseerd. Deze paragraaf sluit af met een verantwoording van de uitgaven in de periode januari-juni 2016 en de begroting voor de uitgaven juli-december 2016 (zie ook bijlage 1).

2. JANUARI - JUNI 2016: PROCESMATIGE SPEERPUNTEN

Samenwerking bewonersorganisaties

In het eerst half jaar van 2016 is de samenwerking tussen het Bewonersinitiatiefgroep Kleiwegkwartier (BIK), de Bewonersorganisatie Kleiwegkwartier (BOK) en de cgOH versterkt. De stuwende kracht was grootschalige droogstand in de Graven- en Bloemenbuurt. Hierdoor dreigt funderingsherstel in de Graven- en Bloemenbuurt uit te lopen op “dweilen met de kaart open”. Dit leidde tot een groeiende samenwerking tussen het Bewonersinitiatief Kleiwegkwartier (BIK), de gangmaker van het project Goed Gefundeerd en de cgOH, de uitvoerder van het bewonersinitiatief “voorkómen paalrot Hilleegersberg”. Het massale herstel van funderingen zou voorkomen moeten worden door preventie van paalrot, zo doende sluiten beide bewonersinitiatieven naadloos op elkaar aan. Ook de Bewonersorganisatie Kleiwegkwartier (BOK) en een aantal gemeenteraadsleden zijn overtuigd van nut en noodzaak dat bewoners hun krachten bundelen.

De gezamenlijke bewonersorganisaties organiseerden op 24 maart een bewonersavond. Uitgenodigd waren de bewoners van Oud Hilleegersberg en het Kleiwegkwartier. De opkomst was goed, circa 270 bewoners. Ook wethouder Eerdmans en hoogheemraad Gerts waren aanwezig. De rode draad was het dringend verzoek aan de gemeente om haast te maken met maatregelen in het openbare gebied om de grondwaterstand te verhogen, vooral door aanvoer van oppervlaktewater naar de Graven- en Bloemenbuurt. Voor het verslag van de avond en de beantwoording van de schriftelijke vragen van bewoners verwijzen wij naar de rubriek grondwater op onze website, www.inhilleegersberg.nl.

Op het bestuurlijk overleg gemeente-hoogheemraadschap-cgOH van 1 maart 2016 is besloten om de bestuurlijke afspraken van 23 oktober 2013 voor Oud Hilleegersberg te actualiseren en op te schalen naar het gehele funderingsrisicogebied Hilleegersberg (Oud Hilleegersberg en Kleiwegkwartier). De commissie Bouwen, Wonen en Buitenruimte (BWB) wordt hierover geïnformeerd. Aan het bestuurlijk overleg van 22 juni hebben ook de BIK en BOK deelgenomen. Op dit overleg zijn geactualiseerde afspraken voor het gehele funderingsrisicogebied gemaakt. Voor de verslagen van de bestuurlijke overleggen verwijzen wij naar de rubriek grondwater op onze website, www.inhilleegersberg.nl.

Conclusie

De bewonersorganisaties in Hilleegersberg verenigen zich om te bereiken dat de gemeente een visie ontwikkelt op de aanpak van het voorkomen van voortschrijdende paalrot op het schaalniveau van het funderingsrisicogebied Hilleegersberg (“gebiedsgericht werken”). De bewonersorganisaties vinden dat deze visie kaderstellend moet zijn voor het uitvoeren van rioleringsprojecten.

Beleidsformulering zorgplicht grondwater

Gemeenten hebben sinds 2008 een grondwaterzorgplicht. De cgOH vindt dat de zorgplicht gebrekkig is verankerd in het Rotterdamse beleid (gemeentelijk rioleringsplan GRP). Ondermeer zijn de fundamentele begrippen “structurele nadelige gevolgen van grondwateronderlast” en “doelmatige maatregelen” niet of onvoldoende geconcretiseerd. Deze situatie heeft de cgOH doen besluiten om het advies van een onafhankelijk deskundige, de heer Peter de Putter, in te winnen. Het rapport getiteld “Gemeentelijke zorgplicht grondwater, wat burgers willen weten” is in maart 2016 uitgebracht, zie rubriek grondwater op onze website, www.inhilleegersberg.nl.

De slotconclusie van het rapport is: “Burgers willen meer weten en meer duidelijkheid krijgen dan de gemeente biedt in het GRP, zoals blijkt uit de meeste van de veel gestelde vragen. Volgens de grondwaterzorgplicht, het zorgvuldigheidsbeginsel en andere beginselen van behoorlijk bestuur hebben zij daar ook recht op. Dat past ook bij het serieus nemen van burgers in het algemeen en in dit geval het gemeentelijk beleid rondom de funderingsproblematiek. Terecht vragen burgers om meer duidelijkheid betreffende grondwateronderlast en de al dan niet te nemen maatregelen. De gemeente zal duidelijk moeten maken wat burgers wel en wat zij niet kunnen verwachten. De gemeente is aan zet.”

De SP en VVD zijn voornemens om bovengenoemd rapport te agenderen bij de afdoening van de motie “prioriteit aan funderingsrisicogebieden” die op 17 december 2015 bij de vaststelling van het GRP 2016 met algemene stemmen is aangenomen. De cgOH hecht grote waarde aan helderheid voor de burger over de maatregelen die de gemeente in het openbaar gebied redelijkerwijs neemt om de grondwaterstand te herstellen.

Conclusie

Burgers vragen van de gemeente duidelijkheid ten aanzien van te nemen maatregelen ten behoeve van het voorkomen van te lage grondwaterstand conform de wettelijke zorgplicht grondwater.

3. JANUARI - JUNI 2016: INHOUDELIJKE THEMA'S

Aanvoer oppervlaktewater in Graven- en Bloemenbuurt

In januari 2016 brachten FUGRO en WARECO, in opdracht van de cgOH, een review uit van het rapport “Graven- en Bloemenbuurt, verkenning oorzaak droogstand funderingshout”. Deze bureaus verwachten dat de verlaging van de grondwaterstand voor het grootste gedeelte wordt veroorzaakt door ontwatering van ondiep grondwater. Nader, instationair onderzoek kan hierover uitsluitsel geven. Om de grondwaterstand te herstellen tot de niveaus van voor de jaren tachtig en zorg te dragen voor voldoende dekking ter plaatse van houten paalfunderingen dient grondwater aangevoerd te worden. Dit kan op verschillende manieren, waarbij een combinatie van de aanvoer van (oppervlakte)water naar de bodem en het langer vasthouden van (regen)water in de bodem voor de hand ligt.

In januari 2016 bracht de gemeente Rotterdam het rapport uit “Waterhuishouding Kleiwegkwartier, historie en effectenstudie”. Aanbevolen wordt om een systeem te ontwerpen dat de drainageleidingen in de Rozenbuurt verbindt met het oppervlaktewater. Op 31 mei beantwoordde wethouder Eerdmans een brief van 29 februari 2016 van de gezamenlijke bewonersorganisaties (BIK, BOK en cgOH). Wethouder Eerdmans schreef dat de gemeente voornemens is om de grondwaterinfiltratie in het Kleiwegkwartier te bevorderen door middel van een aansluiting van de infiltratieleiding op de Erasmussingel/Schiebroekse Ringvaart. De gemeente hanteert hierbij het uitgangspunt dat de waterstand (waterdruk) in de infiltratieleiding gelijk is aan het peil van het nabijgelegen oppervlaktewater (NAP -2,85 m). De gemeente verwacht dat uitvoering van het project in 2019 start, dan kan ook de verbinding van de infiltratieleiding met het oppervlaktewater gemaakt worden. Om voldoende grondwaterdekking van het bovenste funderingshout te verkrijgen, willen de bewoners een waterpeil (waterdruk) in de infiltratieleiding van NAP -2,60 m en wel zo spoedig mogelijk. Het laat zich aanzien dat deze brief het startpunt is voor nader overleg tussen bewoners en gemeente.

Conclusie

De bewoners van Hillegersberg vinden dat de gemeente haast moet maken met het nemen van maatregelen om de grondwaterstand te verhogen, onder andere door in het Kleiwegkwartier het met spoed infiltratie-drainage-leidingen aan te leggen met een waterdrumniveau van NAP -2,60 m.

Effect bemalen op de grondwaterstand

In januari 2016 brachten FUGRO en WARECO, in opdracht van de cgOH, een review uit van het rapport “Graven- en Bloemenbuurt, verkenning oorzaak droogstand funderingshout”. De bureaus concluderen dat mogelijk een deel van de verlaging van de grondwaterstand met 0,3 m veroorzaakt wordt door spanningsbemalingen in een aaneengesloten periode van circa 10 jaar. Er zijn onvoldoende meetgegevens beschikbaar om definitieve conclusies te trekken. Op basis van de aanwezige weerstand in het bodempakket wordt verwacht dat slechts een beperkt deel van de verlaging van 0,3 m door bemalingen verklaard kan worden.

In april 2016 bracht Arcadis en Witteveen + Bos het rapport “Verkenning Geohydrologische Analyse A16 Rotterdam” uit. Het rapport is gebaseerd op een worstcase benadering, waarbij bijzondere aandacht is geschonken aan de aanwezigheid van donken en geulen in de Holocene deklaag. Geconcludeerd wordt dat een

spanningsbemaling bij de onderdoorgangen van Rotte en Grindweg resulteert in verlagingen van de grondwaterstand met daarbij een risico op afgeleide effecten zoals paalrot. Op basis van dit rapport heeft RWS besloten om bij de aanleg van de A16 **geen** spanningsbemaling toe te staan.

De cgOH vindt de studie van Arcadis en Witteveen + Bos baanbrekend, omdat in tegenstelling tot de traditionele bemalingsadviezen in het Rotterdamse, rekening gehouden wordt met 1) de aanwezigheid van geulen en donken in de Holocene deklaag, 2) verlaging van de grondwaterstand door verlaging van de stijghoogte in het diepe watervoerend pakket berekend wordt en 3) uitgegaan wordt van niet-stationaire stroming van grondwater. Met grote interesse volgt de cgOH de bestuurlijke afspraak van oktober 2013 dat het Hoogheemraadschap bij het aanpassen van het grondwaterbeleid overweegt om onderscheid te maken in kwetsbare gebieden (voor bemalingen).

Conclusie

Spanningsbemalingen kunnen, zo blijkt uit de geohydrologische studie in het kader van de A16 Rotterdam, een grote invloed op de verlaging van de grondwaterstand hebben. Het is zaak dat HHSK een helder beleid ontwikkelt om bij vergunningverlening het belang van het risico op paalrot volwaardig mee te wegen.

Verhoging peil oppervlaktewater

In oktober 2013 is bestuurlijk de afspraak gemaakt dat het Hoogheemraadschap bij de vaststelling van een nieuw Peilbesluit in Oud Hillegersberg een mogelijke verhoging van het oppervlaktewaterpeil met 5 cm betreft. In dit kader bracht Royal HaskoningDHV, in opdracht van het Hoogheemraadschap, in maart 2016 het rapport "Onderzoek effect peilopzet Oud-Hillegersberg" uit. Dit rapport is uitgebracht in goed overleg met de gemeente Rotterdam en de commissie grondwater Oud Hillegersberg (cgOH).

De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op een nieuw stationair grondwatermodel. Het is het eerste grondwatermodel dat de stroming van grondwater op het schaalniveau van Oud-Hillegersberg modelleert en geeft inzicht op waterstaatkundige effecten op het schaalniveau van wijken en straten. Het illustreert het belang dat het Hoogheemraadschap hecht aan onderzoek naar het voorkomen van voortschrijdende paalrot.

Uit het onderzoek blijkt dat met peilopzet de situatie lokaal verbetert maar zeker niet volstaat om overal de funderingsproblematiek op te lossen. In veel gevallen is de huidige droogval van houten paalfunderingen naar verwachting veel meer dan 5 cm. Om de funderingsproblematiek op te lossen zijn aanvullende maatregelen nodig. Aanbevolen wordt om de effectiviteit van combinaties van deze maatregelen te onderzoeken. De commissie grondwater Oud Hillegersberg onderschrijft bovenstaande conclusie en aanbeveling.

Conclusie

De effectiviteit van een peilverhoging van het oppervlaktewater met 5 cm volstaat niet om de problematiek van voortschrijdende paalrot op te lossen. Aanbevolen wordt om de effectiviteit van peilverhoging in combinatie met andere maatregelen te onderzoeken.

4. VOORUITBLIK JULI T/M DECEMBER 2016

De activiteiten die naar verwachting in de periode juli-december 2016 de aandacht vragen zijn (zie ook bijlage 1, de begroting en de stand van zaken van de uitgaven):

- het afronden van de rapporten "bemaling HSL-tunnel" en "peilverlagingen polder Berg- en Broek" en het samenstellen van de eindrapportage;
- het begeleiden van het onderzoek van de student Maurits Zoutendijk (Universiteit van Utrecht) naar de effectiviteit van de infiltratieleiding Adriaen van der Doeslaan- Oude Raadhuislaan-Berglustlaan;
- de begeleiding van het onderzoek naar effectiviteit van maatregelen grondwaterherstel Hillegersberg
- het ambtelijk en bestuurlijk voorbereiden van de eind 2016 te maken bestuurlijke afspraken om in het funderingsrisicogebied Hillegersberg paalrot tegen te gaan;
- de discussies met het hoogheemraadschap over verhoging van het peil van het oppervlaktewater en over het aanwijzen van kwetsbare gebieden;
- de afsluitende bewonersavond van eind 2016, bij voorkeur in samenwerking met het project "Goed gefundeerd" en de bewonersorganisatie Hillegersberg Zuid (Kleiwegkwartier).

BIJLAGE 1 STAND VAN ZAKEN FINANCIEN

OVERZICHT BESTEDING PROJECTBUDGET (€ 30.840)			
activiteit	uitgaven 2015	uitgaven 1 ^e helft 2016	begroting 2 ^e helft 2016
2 bewonersavonden	0	1.269	3.500
website en digitale krant	0	399	200
expert meetings (in kind)	1.000	2.000	2.000
rapporten	1.696	811	1.000
afstudeeronderwerpen studenten	0	1.200	1.600
technische adviezen	6.050	1.997	4.280
kantoorartikelen en onkosten	818	320	700
totaal	9.564	7.996	13.280

Het projectbudget bestaat uit de gemeentelijke bijdrage aan van het bewonersinitiatief "herstel grondwaterstand" van € 24.340, € 1.500 sponsorgelden en € 5.000 personeelskosten adviseurs in kind, in totaal € 30.840. De uitgaven in 2015 waren € 9.564, in de 1^e helft 2016 € 7.996. De kosten voor de 2^e helft 2016 zijn begroot op € 13.280. De penningmeester van de bewonersvereniging in Hillegersberg (waaronder cgOH ressorteert) controleert de financiële uitgaven.

De kosten van bewonersavonden zijn begroot op 1.800 per avond. De kosten van de bewonersavond maart 2016 waren aanzienlijk hoger dan begroot. Een substantieel van deze kosten zijn echter gedragen door andere organisaties. De kosten ten laste van het project waren € 1.269. De kosten van de bewonersavond eind 2016 zijn begroot op € 3.500.

Bij het opstellen van de begroting is ervan uitgegaan dat bewonersorganisatie InHillegersberg de kosten van website en digitale krant dekt. De vraag van bewoners en deskundigen naar digitale informatie neemt sterk toe. De cgOH besloot de website te professionaliseren en uit te breiden. Hiervoor is in de 1^e helft 2016 € 399 uitgegeven, voor de 2^e helft 2016 is € 200 gereserveerd.

De kosten expert meetings zijn kosten van adviseurs in kind (WARECO, FUGRO, RWS, DELTARES, Rijnland, Haskoning, gemeente Amsterdam etc). De bilaterale overleggen met experts zijn effectief, brede expert overleggen zijn niet voorzien.

De rapporten worden bij voorkeur digitaal verspreid, de drukkosten zijn lager dan begroot (maximaal 10 exemplaren).

De kosten van het onderzoek van een student van de Universiteit van Utrecht naar het effect van de infiltratieleiding in Oud Hillegersberg op de grondwaterstand zijn begroot op € 2.800. De kosten bestaan uit € 2.000 onkostenvergoeding voor de student en € 800 inhoudelijke ondersteuning Deltares.

De kosten van technische adviezen in het eerste halfjaar van 2016 betreffen het uitbrengen van het rapport over de zorgplicht grondwater (Peter de Putter). In het tweede halfjaar is voor een advies over doelmatigheid van aanvoer van oppervlaktewater € 4.280 gereserveerd.

De kosten van kantoorartikelen en onkosten zijn hoger dan begroot. Dit is onder meer vooral het gevolg van het intensiveren overleg met deskundigen en het bijwonen van bijeenkomsten, waardoor de reiskosten hoger zijn dan begroot.

Conclusie

De inzet van het budget is zorgvuldig en gericht op het bereiken van de gestelde doelen. Het laat zich aanzien dat het budget alle voorziene kosten kan dekken. De cgOH is waakzaam om het budget niet te overschrijden.